

HANNAH VAN WIERINGEN

MAHLER

&

KOKOSCHKA

proloog

actrice *half in kostuum/schmink*

U weet toch hoe je weleens een kop koffie kunt drinken ergens, midden op de dag, misschien tussen afspraken in, en niets wijst erop dat het een dag kan zijn waarop het leven nooit meer hetzelfde zal zijn. Het miezert, er wordt gestaakt in het openbaar vervoer. En als u aan de stamtafel van het lege café waar u bent neergestreken de krant opslaat vallen de woorden: klimaatverandering en *(nieuwsbericht van rampgrootte invullen per dag)* zo tussen de papieren vandaan, alsof u geen hart heeft. U kijkt wat voor u uit, misschien staart u zelfs. Dat kent u toch wel, dat u er wel bent, maar eigenlijk ook niet. Alsof de dag langs u strijkt. U bent niet helemaal, wakker? zullen we zeggen, omdat, nou ja, het dove, voortjakterende leven. U bladert, drinkt uw koffie en dan stoot iemand per ongeluk tegen uw schouder. U ziet niet wie, maar zegt vast vergoelijkend ‘geeft niet’. Naast u verschijnt dan aan de ovalen stamtafel een oudere dame die elegant haar paraplu

uitschudt. Ze heeft een heel rechte rug en heel levendige ogen.

En een duur uitziende mantel. Jagersgroen.

U knippert met uw ogen. U bent opeens ja wakker. Want, er is iets, levends aan de dame. Terwijl, ze lijkt, ook, nogal onwerkelijk. Ze kijkt u aan, schuift aan tafel en zegt, een beetje plechtstatig: ‘M’n beste. Goedemiddag.’ U knikt. Verlegen opeens. ‘Mijn beste, vooruit, vertelt u mij alles wat u weet over de liefde.’

U verslikt zich bijna in uw slokje koffie. ‘Pardon?’ Het is duidelijk dat u dit niet goed kán hebben verstaan. Gaat het even, dat kán geen eerste vraag zijn voor wat luchtige kletspraatjes aan een stamtafel.

‘Ja, dat verstond u goed, mijn beste, het komt mij voor dat de liefde het enige verstandige is op aarde om over te spreken. Ik ben al oud, –misschien verzonnen en de tijd verdwijnt waar we bij staan. Maar dit zijn dingen van geen belang. Het is mij beslist gebleken dat alleen de liefde een verstandig gesprek oplevert. Over het weer heb ik weinig te converseren. En u moet weten dat alles wat er in uw krant

te vinden is,’ –ze wrijft over het tafelblad, ‘afhangt van maar één menselijk vermogen: het vermogen lief te hebben.’

U knikt. Neemt dit in overweging. Alleen de liefde, verstandig? U denkt even kort, aan alle onverstandige dingen die u gedaan heeft in de naam van de liefde. U kijkt haar nieuwsgierig aan. Ze heeft een heel mooi sieraad om haar hals, lijkt ze nu? Ja, ze lijkt eigenlijk heel erg op Sonja Barend. Minder broos misschien, maar even afstandelijk geamuseerd. U gaat verzitten, vreemd is het, gevaarlijk ook?

De dame kijkt u aan. ‘Wel?’ U zegt niks. U kucht even, onwillekeurig, als ze maar níet denkt –. Dan glimt er iets op in haar ogen.

Ze buigt zich voorover en legt haar hand op uw onderarm. ‘U begrijpt natuurlijk, dat omdat ú zwijgt, ík nu iets ga vertellen?’ U knikt. Misschien hoopte u het. Misschien verlangt u heel, heel erg, naar iets, naar wat dan ook, dat inzicht biedt in het vermogen lief te hebben –.

‘Laten we dan voor nu aannemen dat ik dit ben,’ de dame schuift een waterglas naar voren, ‘En dit,’ ze pakt een glazen vaasje van het midden van de stamtafel, weegt het liefdevol in haar hand, ‘is Oskar. Ziet u hoe mooi gemaakt? Ziet u hoe breekbaar alles?’ U kijkt. Licht schittert over glas.

U ziet dat het waterglas geribbeld is, en dat er op het vaasje bloemen geschilderd zijn.

1 in het paradijs

Scène 1 in den beginne onwennigheid

*Een vrouw, en achter de vrouw vandaan stapt ook een man.
En als zij opzij stappen zien wij twee poppen die veel op de
man en de vrouw lijken. De man en de vrouw over de poppen:*

vrouw Er waren eens twee mensen.

man Deze.

vrouw En deze twee mensen ontmoeten elkaar.

man Vandaag.

vrouw Voor het eerst.

man Ja.

vrouw Ja –.

man Hij is uitgenodigd bij haar thuis om haar te komen
schilderen.

vrouw Hij schildert.

man Zijn naam is hem vooruit gereisd.

vrouw Hij is Oskar Kokoschka.

man En zij is uitgenodigd om door hem geschilderd te worden.

vrouw Zij woont hier in het huis aan het meer.

man Haar naam is haar vooruit gereisd,
zij is Alma Mahler.

vrouw Wat wel zo is, maar het maakt hun verder weinig uit,
dat zij zo heten.

man Ja. Of waar ze elkaar ontmoeten.

vrouw Nabij Wenen, het is 1912.

man Het is hun scheiðegal of het plaatsvindt nabij Wenen
in 1912.

vrouw Ze weten helemaal niet –

man Ik weet wel –

vrouw – Dat er een liefdesgeschiedenis nadert als een, een
storm over een meer.

man Zij heeft een gat in haar borstkas.

vrouw Ja. Want. Rouw –. Er waren –. Wij zijn tenslotte
mensen. Geen dieren, of robots.

man Mensen. Ook niet iets om je op voor te laten staan.

vrouw Nee, maar heimelijk huist er iets goddelijks in hem.

man Daar is niets heimelijks aan, dat ís zo.

vrouw Is dat het? Wat dit, dit ontmoeten, een gloed of een
verheving verleent?

man Dat, en het gat in je borst.

vrouw Ja. Er is wel veel rouw.

man En de zin, de zin ja in alles. Alles, alles.

vrouw In alles. Wat de dood kan verjagen.

Scène 2 was er een portret

Vrouw en man over de poppen, nu de poppen ter hand nemend. In een lichte voorkamer.

man Zij staat in haar lichte voorkamer.

vrouw *goedkeurend*

Schokkend licht, nietwaar?

man Hoge ramen.

vrouw Ze bieden uitzicht op de drie bomen, bij het huis. Aan het meer.

man Ja. Alsof het een compositie –.

vrouw Die jij later nog geschilderd –.

man Ja –.

vrouw Maar nu sta jij –.

man-pop *inbrekend, onverwacht, voor zijn beurt* Ik wil haar naakte voet in mijn mond nemen –. *Vrouw-pop incasseert al een beetje.*

vrouw Hij is heel, onverwacht. Onbehouwen. Hij kloost hoekig door de kamer. Hij zweet, het interesseert me. Moet ik stilzitten? Dat kan ik slecht.

De vrouw-pop reikt ook al naar hem, naar de man. Dan de poppen, levend, tegen elkaar, redelijk plots, alsof zij daar en dan opnieuw bevangen raken.

man-pop *onbehouwen*

Wat heeft u daar?

vrouw-pop *geamuseerd verbaasd*

Maar ik weet niet wat u bedoelt.

man-pop *Dat. wijst naar een sieraad om haar hals*

vrouw-pop *Dit? Dit is amethyst. Tegen de roes, betekent het. U vindt het mooi?*

man-pop *als in een roes*

U heeft ongelofelijke schouders.

vrouw-pop *lacht*

U kunt ze rustig geloven, hoor.

man-pop *U lacht.*

vrouw-pop *Ik lach.*

man-pop *net te bevangen, dwingend*

Ga daar alstublieft mee door.

vrouw-pop *Zeg.*

man-pop *terug op aarde*

Vergeef me ook.

harder Zwijg beter.

vrouw-pop *lacht*

Ja wat is het nu, doorgaan of zwijgen. U is

wispelturig, nietwaar?

man-pop *Zwijg. een zakdoek met bloedvlekken valt uit zijn*

zak

vrouw-pop *kijkt achter zich*

Ik?

Tegen wie praat u nu?

man-pop *valt uit*

Ik ben gekomen om u te vangen.

vrouw Hij heeft heel slechtzittende schoenen. In zijn zakdoek heb ik bloed gezien. Heeft hij dat erin gehoest? Dat interesseert me.

man-pop *kijkt geëxalteerd naar vrouw terwijl zij*

spreekt Mevrouw Mahler, als u zo doorgaat wil ik een kind met u.

vrouw-pop *lacht weer*

Waarlijk. *is gewend te worden aanbeden, maar zó bont* Ik sta hier gewoon.

man-pop *hard*

Ik heb erge last van de maagwand of de vleesklier
daar wil ik vanaf wezen. *zachter* U hoort nog van
mij. Ik, ik ben niet erg bekend, maar ik –. *tegen*
zichzelf, of tegen haar Zwijg. Stil toch. Houd het in
gedachten. *hij rommelt manisch in zijn spullen*

vrouw-pop Ik sta zo op de juiste wijze? Ik word
nerveus, laat mij anders pianospelen. Gaat u mij
nog portretteren?

man-pop Alma, laat me Alma zeggen –.

vrouw-pop Nee zeg!

man-pop Frau Mahler, ik zal u portretteren, dat zal ik,
speelt u, speelt u daartoe, alstublieft.

Ze speelt piano. Mahler. Hij kijkt alleen maar.

man-pop *na een tijdje, hard, over de muziek heen* Uw
overleden echtgenoot brengt me tot razernij, zijn
leegte waart hier door de ruimte, wat zijn dat?

vrouw-pop Dat zijn handgeschreven partituren.

man-pop Frau Mahler?

vrouw-pop Ja?

man-pop Hield u van hem?

vrouw-pop Ik houd van hem.

man-pop Ik begrijp wat u zegt. Komt het u niet voor
 dat –.

vrouw-pop *misschien deels gelijk met man-pop, als een
 geciteerde dichtregel* Alles van gewicht plaatsvindt
 in een eeuwigdurend nu?

man-pop Juist. Ik begrijp u heel goed.

vrouw-pop Ja?

man-pop Ik wil iets verbranden, er moet nodig iets
 verbrand worden, uw gordijnen verbeelden een zee
 van oranje likkende golven, ik wil u –.

vrouw-pop Heer Kokoschka, u overvalt me nogal, en
 hoewel ik graag overvallen word, –kan ik u niet –.

man-pop Nee! *valt stil, net te lang* Ik moet gaan. Ik
 wil u innig bedanken, laat mij u danken, maar ik zál
 u danken. *man-pop laten zakken, vrouw-pop laten
 zakken*

vrouw Hij is verwarrend, verward, glitterig als het
 meer bij het huis. Er trekt van alles over hem heen.
 Ik heb dat nooit eerder gezien in een mens. Hij
 interesseert me.

man *plechtstatig* Twee mensen worden daar en dan
eeuwigdurende en geheiligde geliefden.

vrouw Je ontroerde me –.

man Eén van hen weet het heel zeker.

vrouw Hij amuseerde me. Ik was nieuwsgierig –.

man *sprakeloos, omdat hij zichzelf god acht* Zij is godin
onder de mensen.

vrouw *toch bevangen* Hij heeft het kinderlijke van
een genie. Het is alsof hij optreedt voor me én alsof
hij oprechter is dan wie dan ook.

*Vrouw-pop en man-pop voeren iets in hun schild, achter man
en vrouw, alsof ze allang
een verbond sloten.*

Scène 3 een eerste schrijven

man-pop Goede Vriendin,

Als u enige achting voor mij heeft, en zo rein wilt zijn als u gister was, toen ik u herkende, toen ik zag dat u hoger en beter bent dan alle andere vrouwen, die me alleen maar tot verwildering hebben gebracht, brengt u mij dan een waarlijk offer en wordt u mijn vrouw, in het geheim, zolang ik arm ben. Als ik mij niet langer verborgen hoef te houden, zal ik u dankbaar zijn omdat u mijn troosteres bent.

Bewaart u uw opgewektheid en reinheid voor mij alleen, sterkt u mij daarmee opdat ik niet onderga in de verwildering die mij bedreigt.

U zal me steunen tot ik werkelijk de man kan zijn die u niet omlaagdrukt, maar die u opheft. Het volgende bevreedt mij, ik denk aan u op een manier die met hoop te maken heeft.

Sinds gister, toen u me vroeg die man te zijn, ben ik in u gaan geloven, zoals ik nog nooit geloofd heb in iemand, behalve in mijzelf.

Als u, als sterke vrouw, mij uit mijn spirituele verwarring helpt, zal de schoonheid die we beiden eren: de Kunst, ons met geluk zegenen. Dit weet ik. Schrijf en zeg me dat ik bij u mag komen, dat zal ik als uw instemmen zien.

In verering verblijvend, de uwe, uw, Oskar Kokoschka

Scène 4 hoe vallen begint

Vrouw en man nu met name via de poppen. In een atelier.

vrouw De intimiteit van zijn schrijven schokt en ontroert me. Heb ik hem dat gevraagd? Zonder dat ik dat wist? Ik schrijf hem kort terug. Om te bedanken. Dan lopen we elkaar diezelfde avond tegen het lijf in de opera. Ik schrik. Hij straalt alsof hij me lang verwachtte, hij spreekt vurig over allerlei, het heeft allemaal niets met de uitvoering van doen. Wat een verademing is. Hij raakt de amethyst aan. *doet zijn bezeten manier na* ‘Heeft u deze van uw echtgenoot gekregen?’ ‘Bent u tegen de roes?’ ‘U bent zo levend. U weet dat het mijn taak is mijn visioenen in de zichtbare wereld te leggen als kinderen, als vochtige, krijtende, pasgeboren kinderen? Uw borsten zijn mooi, u moet ze los dragen. U bent als een stralenkrans.’ Hij is verbijsterend. Zijn werk is, net zo, schokkend nieuw en aangejaagd, bewegelijk. Alles beweegt maar steeds. Hij is jong

als een berkentwigg. Buigzaam. Ziekelijk. Hij nodigt me uit in zijn atelier. Om verder te werken aan een ander portret. Een dubbelportret. Hij schildert portretten uit zijn hoofd, hij heeft mij er helemaal niet bij nodig. *doet hem weer na* 'Ik wil me aan u toevoegen. Hoewel u reeds volmaakt is.' Hij maakt me zeer opgewonden. Ik verwonder me. Ik ga. Een paar dagen later. Verheugd. We dreutelen om elkaar heen. Zijn grenzeloosheid is ja fantastisch. Hij laat me niet uit zijn ogen. Ik wil hém bekijken, dwaal onrustig door zijn atelier.

man-pop Wilt u alstublieft overal aankomen? Ik zou u willen vragen overal overheen te ademen.

U moet hier goed ademen. Uw borstkas moet zich wijd uit kunnen zetten. Mag ik uw borstkas even vasthouden?

Dat beenderen gevang van uw organen. Frau Mahler, hoe voelt u zich? En uw organen? Wilt u dit uitdoen? Ik wil u lang en aandachtig bekijken.

vrouw-pop Heer Kokoschka.

man-pop Ik zou met een streng van vlees aan u vast
 willen zitten, als een lam. In een vlies, in een plasje
 warm bloed.

*Vrouw lacht hier onwillekeurig om, om deze uitzinnigheid, ze
is er zó door gecharmeerd.*

vrouw-pop U. U bent verwonderlijk. *kijkt rond* Het is,
 uw atelier is heerlijk. Ik heb nog nooit zoiets
 gezien.

man-pop U zult ook nooit meer zoiets zien.

vrouw-pop *huivert, ook verlekkerd*

 Dat klinkt beslist spookachtig.

man-pop Ik laat u niet gaan. Ik zal bezit van u
 nemen, zoals een regenstorm van een meer. En
 andersom, begrijpt u wel, dat het meer zich terug
 omhooggooit naar de hemel, als de grote zware
 druppels van de storm het oppervlak ranselen?

vrouw-pop Ja. Ik. Ik denk dat ik dat ten zeerste begrijp,
 heer Kokoschka. U bent het meer.

man-pop En u bent de storm, frau Mahler.

vrouw-pop En andersom.

man-pop En andersom. *even stil* Laat ons beginnen.

 Het is belangrijk dat u op het bed gaat liggen, in de

kuil, als een dier in zijn hol. Wacht.

Ik heb een geschenk voor u. *overhandigt haar een rood kamerjasje*

vrouw-pop Voordat we beginnen, heer Kokoschka, wil ik naar ú kijken.

man-pop *alsof hij dit voorzag.*

Graag. Heel graag. *heeft zijn kleren al uit* Hoe wilt u dat ik ga liggen? Laat me uw kamerjas dragen. U mag mij vastbinden? *even stil* Frau Mahler, u moet de amethyst afdoen.

vrouw-pop Dat is goed.

man-pop Dit lucht mij op.

vrouw Ik leg hem hier neer.

man-pop Moge hij uiteenspatten.

vrouw-pop Hij is mij zeer lief.

man-pop Ik hoor u.

vrouw-pop Zou u plaats willen nemen?

man-pop Ja.

vrouw-pop En wilt u, zou u uw polsen tegen elkaar willen houden?

man-pop God ja. *ze bindt hem vast*

vrouw-pop *ze bekijkt hem heel aandachtig*

U hebt heel rode handen, alsof uw kwetsbaarheid door uw huid schemert, is dat bloed? En uw grote oren, ook zo rood, zo heel doorbloed. U bent niet in proportie, Oskar. U beweegt ook niet sierlijk, nee, niet beheerst. Oskar is niet sierlijk.

man-pop *krimpt in elkaar, geniet hiervan*

Voor u wil ik sierlijk zijn. Zou u wensen dat ik sierlijk was?

vrouw-pop Nee! Beslist niet! Ik wil het zoals het is, helemaal zoals het is, iets anders kan ik niet verdragen.

man-pop *kreunt van instemming, fluistert zachtjes* Ja.

vrouw-pop Het veinzen kwetst me.

Zij bindt hem strakker vast.

vrouw De spanning kraakt door de donkere ruimte. Zijn jonge ogen, zijn heel jonge, berk-achtige lichaam, macht daarover windt me op. Ik kijk naar hem. Ik kijk. En terwijl ik kijk, –de tijd versnelt, vallen we. Ik vergeet de amethyst in het raamkozijn.

Ik vergeet de rouw. De val is lichamelijk. Ik blijf acht dagen bij hem, in het donkere atelier.

Het is, uneingeschränkt, het is –. We drinken alles op, we laten eten brengen, we roken, naakt en zweterig. Hij wil alles leren.

Hij wil alles weten. Hij onderzoekt me. Glijdt m'n huid af, alsof hij zoekt naar de naden, naar een ingang waar anderen geen ingang vermoeden. Hij wordt man, ik word man, hij verkleedt zich als vrouw, we laten dure zijden kousen komen, ik verkleed me als vrouw, hij wil iedereen zijn, iedereen in mijn leven naspelen. Alles, alles vertellen, alles horen. We zijn koortsachtigen. 'En andersom, en andersom,' fluisteren we. Hij wil iedereen verdrijven, hij wil alleenheersen. Ik bind hem vast. Hij vecht met demonen die ik te woord wil staan. Ik sla hem hard op zijn rug, met het touw. Ik wil hem tot volle wasdom doen komen, omdat ik daar doodsbang voor ben. Ik verwaarloos m'n verplichtingen. Is zijn kunst niet De Kunst? En is De Kunst soms niet ook mijn verplichting?

Ik wil me aan hem wijden, zoals ik me ooit aan muziek wilde wijden. Aan Gustav wijdde. Waar we vallen is het donker.

Er glittert nu en dan hel licht doorheen. Zijn tanden blikkeren op in het vettige kaarslicht.

Hij schildert. Hij kijkt naar me. Laten we zeggen dat hij me in leven kijkt. En andersom. Hij kijkt het zwarte gat hier in leven. *wijst op borstkas* Hij vult het met scheppingsdrift. *fluistert*

En andersom.

Ze fluisteren samen en vallen bijna in slaap.

man-pop Laat me je een kind maken.

vrouw-pop *fluistert*

Maar jij bent toch het kind?

man-pop *fluistert, tot onverstaanbaar*

Ik zal ons een echt kind maken. Oh. Zo. Dit. Altijd, altijd, altijd, altijd.

vrouw-pop Beestje.

man-pop Want jij bent de weide en de beek.

vrouw-pop En jij bent de vos en het konijn.

man-pop En jij bent Oostenrijk en haar giftige slang.

 Mijn eeuwige geliefde.

vrouw-pop En jij bent het meer en de storm.

weer hardop

man-pop *gekweld, gelukzalig*

 U tergt me. Alma, stormgodin.

vrouw-pop *gelukzalig*

 Ja. En andersom.

man-pop Vertel me nog iets? Met uw harde, kille
 mond. Ik aanbid dat grote gat in uw schone hoofd.

 Ik aanbid al uw gaten.

vrouw-pop Kom bij me. Kom.

 “Er waren eens twee mensen.”

man-pop Dat waren wij!

vrouw-pop Ssht, ik vertel. “En deze twee mensen
 ontmoetten elkaar –.”

man-pop Vandaag voor het eerst! Nu, nu, altijd is het
 nu!

vrouw-pop Sssht, ik vertel het.

man-pop Lieve!ing, mooiste, meest waardige Alma
 Mahler.

vrouw-pop Shht!

man-pop Moge uw gouden buik één miljoen
 kinderen dragen, met allemaal mijn gouden gok,
 gal en zweet en uw mildheid.

vrouw-pop “En het was hun scheißegal hoe zij heetten of
 wie zij waren, want zij wilden steeds en opnieuw
 weten wie de ánder was.”

man-pop *zucht*
 Ja. En andersom.

2 in italië

Scène 1 het ezeltje Eenzaamheid

in een roeibootje

vrouw Zij reizen af naar Italië, want verder, verder willen zij, in hun verwondering over het treffen van elkaar, verder in hun afzondering met elkaar. Daartoe stappen zij over de bergen alsof zij reuzen zijn, zij vliegen over de meren alsof zij goden zijn, en als hun oog ver beneden hen een schittering ziet die hen aanspreekt dalen zij neder uit de wolken en duiken zij tezamen op in het woud nabij het Gardameer. Italië. Ze huren een hoog en licht boothuis. Achter het boothuis, tegen de helling graast een ezeltje, dat ze liefkozend Eenzaamheid noemen.

Ze laten een piano bezorgen.

Ze zwemmen als naakte diertjes in het riet. Ze dobberen dagenlang in een roeibootje. Ze eten gerookte vissen. Ze brengen Eenzaamheid sappige worteltjes. De halsketting van amethyst is in geen weken ergens te bekennen. Hij neemt bezit van haar op een manier waar mensen op aarde naar verlangen, maar waar mensen op aarde tegelijk doodsbang voor zijn. Ik weet niet of er genoeg lucht is. Waarom zoveel lucht voor goden en zo weinig voor de mensen?

man-pop Laten we nooit meer aan land gaan.

vrouw-pop Dat is goed. Wat hebben we er te zoeken?

man-pop Niks. Alles is hier. Altijd is nu.

vrouw-pop Hm.

man-pop Hm.

vrouw-pop Misschien dat Eenzaamheid wel weer eens een worteltje zal lusten. En op den duur raakt de wijn misschien op.

man-pop Ik kan beginnen te drinken van je borsten.

vrouw-pop Deze?

man-pop Met het verorberen van je tenen?

vrouw-pop Deze? Neem ze, ik heb ze niet nodig. Ik blijf
voor altijd dit liggende exemplaar.

man-pop Alma?

vrouw-pop Hm?

man-pop Ben ik de enige?

vrouw-pop Ja.

man-pop Houd je alleen van mij?

vrouw-pop Ik houd van jou.

man-pop Ja maar, alleen, alleen van mij, van dit, van
deze hier, dit lichaam. Het enige.

vrouw-pop Er waren anderen. Je weet –.

man-pop Ik verdraag deze lichtzinnigheid niet. Niets
is jou ernst.

vrouw-pop Ik ben langer op aarde dan jij en ik –.

man-pop *over de roeispanten*
Ik laat ze los.

vrouw-pop Diertje.

man-pop Ik ben de gruwelijke gevangene van jouw
lichtzinnigheid. Ík ben de ware gevangene van dat
beenderen gevang. *prikt op haar borstkas*

vrouw-pop Je bent vrij. De wind trekt aan, laten we –.

man-pop Ik wil niet vrij zijn. Ik wil dat jij niet vrij bent. *laat voorzichtig de roeispanten overboord zakken*

vrouw-pop Je bént de enige. Zie jij een andere geliefde? En ik ben gelukkig. Omdat ik heel zeker weet dat er zachtjes door het riet ruist: vrij, vrij, vrij. Lieve, vrij. Hoor je het niet?

man-pop Als jij het zegt hoor ik het, het ruisen, ik hoor het, omdat het door jouw mond naar buiten komt, maar ik ben het niet. Vrij. Ik wíl het niet zijn.

vrouw-pop Kleintje –.

man-pop Nee, dít is de waarheid: Ik wil dat jíj het niet wilt zijn.

vrouw-pop Het riet ruist en ik hou van je. En nu wil ik brieven schrijven. Het huis aan het meer nabij Wenen bestaat nog steeds, er vindt een heel leven plaats.

man-pop Goed. Ik sommeer u boot, breng ons aan land.

vrouw-pop Daar gaan ze, naar vastere grond.

man-pop U bent varende, hoort u het niet, vaar, vaar, vaar!

vrouw-pop Zo simpel is het niet, nu –.

man-pop Vaar!

vrouw-pop De roeispanten! Niet waar, wanneer–, je hebt
ze overboord geworpen, hoe komen we thuis?

man-pop Laat jouw riet ons thuisbrengen.

vrouw-pop Ik heb het koud.

man-pop Maar je bent vrij!

vrouw-pop Dit is hardvochtig.

man-pop Jouw liefde is hardvochtig.

vrouw *terwijl ze over haar buik aait, afwezig* De
lucht boven het meer betreft donker. Koude trekt
over hen. Ze zwijgen. Onder een naderende storm
bindt hij uiteindelijk een touw om zijn naakte buik
en hij zwemt het bootje naar de oever. Zeker 2.000
meter. Blauw en paars gestriemd, rode ledematen,
een bokkengod lijkt hij, een halfverdrongen
bokkengod. Dansend om warm te worden, zich
slaand met takken, om te voelen dat hij niet vrij is.
Zij kijkt naar hem. Zij wrijven elkaar warm en
wiegen tot zij droomloos slapen, vallen en blijven
vallen, in de slaap die hun afzondering geworden

is. Wie is de zwemmende bokkengod? Komt hij de dood brengen?

Scène 2 of droomden zij

terwijl een van hen vastgebonden is in hun liefdesbed

man-pop En dan heeft het uw schouders.

vrouw-pop Hm.

man-pop En uw scherpe mond.

vrouw-pop Hm.

man-pop En het heeft uw allergrootste, mooiste
 borsten.

vrouw-pop Meteen al?

man-pop Jazeker, het wordt geboren met volle,
 zware borsten.

vrouw-pop *glimlacht*

Opmerkelijk.

man-pop En jij drinkt ervan. En het reciteert
 Homerus.

vrouw-pop *lief*

Ik zie reikhalzend uit.

man-pop *een beetje nog om het goed te maken* En het
 komt ter aarde met een klein roeispaantje in de
 hand.

vrouw-pop *glimlacht*
 Waarlijk.

man-pop Ja. Lieve Schepper. Het ligt als een vochtig
 lam op mijn schouder de hele wereld te
 belichamen.

vrouw-pop *zucht*
 Het heeft jouw oren.

man-pop Ja, vanzelfsprekend.

vrouw-pop En het heeft jouw zachte ogen wanneer je de
 tweeslachtigheid gewaarwordt.

man-pop Heb ik dan zachte ogen?

vrouw-pop Heel. Zachte.

man-pop *kort droef inzicht*

 De tweeslachtigheid is de ware aard der dingen.

vrouw-pop Laat me toch je mooie oogballen likken.

man-pop Dierenkind.

vrouw-pop Beestedier.

man-pop We moeten een verschrikkelijk feest
 aanrichten.

Scène 3 vieren we de diepzee

op een altaar

man-pop Alles is in gereedheid. Alma Mahler zal
 arriveren.

vrouw-pop En aantreffen: Oskar Kokoschka, te weten,
 deze.

man-pop In dit lichaam.

vrouw-pop Welke heeft voorbereid een seance, een mis,
 een liederlijkheid.

man-pop Hij heeft, zo is hij, wereldbestormende god
 van het Gardameer, heerser over het land en de
 wateren de hand weten te leggen op een
 wateroogst.

vrouw-pop Een vissersfeest, een ceremonie om samen te
 smelten datzelfde land en de wateren.

man-pop De storm en het meer, Oostenrijk en de
 slang. Benodigdheden: 348 palingen en snoekalen,
 fijn geschubd en glad, variërend in grootte en dikte
 en staat van ontbinding. 84 scherpgeslepen twijgen

van een jonge berk om door hun glanzend
kronkelende lichamen te spiesen.

vrouw-pop 79 kilo paraffine voor de kaarsen, salie,
zwavel en stevig keukengaren voor de rook.

man-pop En als laatste schitterend en
verschrikkelijk: de 27 losgetrokken amethisten.

vrouw-pop *zacht*
Nee.

man-pop De amethisten uit het halssnoer die ik
steken zal in de rotte kassen van de roofdieren, de
bodenvreters, de aaseters uit de donkere diepzee
die om offers vraagt, die ons aanhoudend beloeren
vanuit hun dodenrijk, die ik tooien zal met een
gifblik van paars licht, die monsterschijn uit het
verleden.

vrouw &

vrouw-pop *luider, decisief*
Oskar. Nee.

*Man-pop danst een monsterlijk bevangen bokkendans,
vrouw-pop kwaad.*

Scène 4 en hij roept uit in grote vreugde

Man-pop nadert het liefdesbed

man-pop Alma Mahler, terwijl u sliep heb ik uw
 ondergoed uit de wasmand geteld. Alma Mahler. U
 heeft niet gebloed, een tweede volle maand niet, u
 bent zwanger! Oh, liefde, we krijgen een kind. U en
 ik. We stichten een dynastie, een eigen rijk. Ik kijk
 naar u, denkt u dat ik uw baarmoeder niet door uw
 huid heen heb zien pulseren? In u huist het ware
 kunstenaarschap. Ons kind, Alma, ons kind. Die de
 tweeslachtigheid zal belichamen, toe spreek,
 vrouw, spreek! Een zoon, een zoon, ik zal de zoon
 zijn én de vader. Het kind en de wijze en jij bent de
 moeder en de dochter, de dood en het leven –.

*Man-pop danst zijn faunendans, wil haar omhelzen en hij
treft dan kussens onder de dekens, vrouw en vrouw-pop zijn
verdwenen.*

In de lakens veel, veel bloed, een abortus.

Een mes/pin/lange naald steekt in het hout boven het bed of

*prikt tussen de lakens. Man huilt een halfverdrongen
bokkengodschreeuw.*

*Gelijktijdig zacht, sterker wordend licht op een zijtoneel, op
vrouw. Ze schrijft. (Terwijl zij kalm en licht schrijft, raast en
huilt man.) Man-pop wordt langzaam levenloos. In het
bebloede bed blijven liggen, met het mes spelen, verdwijnen?
Terwijl man onthand, vertwijfeld plaatsneemt voor een
levensgroot schilderij van haar. Hij ligt ervoor, aait het, snijdt
het uit de lijst, rolt het doek om zichzelf heen, wil ermee
dansen. Hij ziet overal en alleen maar baby's.*

3 uit elkaar

Scène 1 brief aan Hermine Moos

man Beste Frau so und so, da und da,
heilige poppenmaakster te Düsseldorf,
in gekwelde nood schrijf ik u aan,

Het is van het grootste belang, van het allergrootste, meest zachte en vleselijk belang, dat u mij mijn geliefde thuisbezorgt. Daar mijn geliefde tergend koppig afwezig is, zie ik mij genoodzaakt uw expertise aan te schrijven.

Het gaat mij hierom, ik heb begrepen dat u vakkundig zeer getalenteerd bent, dus vraag aan u: reproduceer haar? Ik smeed u haar als volgt aan mij te bezorgen: Zacht als zij is, huid als Franse zijde, stevig en toch luchtig, ze geeft mee als deeg, deeg voor zoet melkbrood begrijpt u wel? En ik wil u vertellen over haar wezen, haar wezen is groots, begrijpt u,

imponerend, vorsend als een vroegwijs kind, zij is een vroegwijs kind gebleven en tegelijk, begrijpt u, is zij moeder aller moeders. Wat specifiek een talent is harerzijds is het verspreiden van hoop. Grote, wezenlijk hoop. Hóóp is haar wezen. Dus als u het niet erg vindt, wilt u dan hoop leggen in haar ogen, in de vorm van haar kaaklijk. Brengt u haar toch thuis, de lieve kleine kindertijger.

Ook is het goed dat u weet dat zij de uiterlijke kenmerken van een vrouw heeft, maar dat er iets mannelijks in haar rondwaart en iets zeer zeer dierlijks. Het lijkt mij hoegenaamd dan toch weer goed te spreken over een wezen, het wezen Alma. Ik voeg u bij een levensgrote tekening, en ik wil u vragen deze tekening mede werkelijkheid te laten worden. Let u met name op de dimensies van het hoofd en de hals, de ribbenkast, dat beenderen gevang. Dan de contouren van haar lichaam, de lijn van de nek naar de rug, de ronding van de buik. Staat u mijn genot toe de huid waarlijk te ervaren? Wat ik aanraad, is een oude sofa aan te schaffen en de vulling daarvan, paardenhaar, te laten ontsmetten zodat deze is in te zetten als vulling van het lichaam. Dan, zou ik zeggen, dient u dons en katoen te gebruiken voor een eerste laag om de

borsten en de schoot. Waar het om gaat is de ervaring van
álle huidplooien. Ook wil ik weten: Kunt u haar zo maken
dat de mond geopend kan worden, en heeft u daarbinnen
ook tanden en een tong gemaakt?

Ik geloof in uw magie en uw vermogens. Zendt u mij mijn
geliefde terug in een houten krat gevuld met stro.

U toegenegen,
Oskar Kokoschka

Scène 2 een voorstelling van elkaar maken

*De houten krat met de vrouw-pop komt. Man kijkt en kijkt
naar vrouw-pop. Hij haalt het rode kamerjasje van een
hangertje en trekt het haar aan. Man speelt dingen na die we
eerder zagen, echoot beelden uit de voorstelling, uit hun
liefde, hij is verguld met de hereniging. Gelukzalig, dat hij
alle regie heeft, niet langer weerwoord van een
tegenstribbelende werkelijkheid.*

Gelijktijdig vrouw op het zijtoneel

vrouw Lieve Oskar, mijn Beste,

In de tijd en in mijn gedachten dobbert een gedeelte van wie ik ben nog altijd met u in een roeibootje. Ik dacht eraan dat als mensen liefhebben zoals wij elkaar liefhebben, ze op bepaalde wijze versplinterd raken. Het is het verlangen de ander te worden, te zijn, dat ons opdeelt, nietwaar, in de schiere onmogelijkheid ervan. Denkt u dat de kunst een antwoord is op deze versplintering?

Uw absolute overgave, het geschenk dat u bent heb ik u moeten teruggeven. Noem mij behoudzuchtig, maar het leven in de wereld, tussen de mensen, het kwam mij voor dat ik dat mét u niet kon behouden. Wat hard is: alles wat zich god waant aan u heb ik lief, maar ik weet nu, alles wat zich god waant is onleefbaar.

Als ik aan ons denk, zie ik soms Apollo voor me, de dichter god. Ik denk dan aan hoe hevig hij verlangde naar Daphne. Hij zag haar, schoon en stralend, zo, ja uiterst levend stapte ze zomaar uit het donkere woud tevoorschijn. Apollo, zijn u

en ik niet als Apollo? Knipperend met onze ogen, starend, misschien met open mond naar Daphne. In haar zie ik dan onze liefde. Onze liefde die wild lachend en snel als een klein hert bij ons vandaan sprong. Hoe we renden, voort, voort, om elkaar, achter elkaar aan, hoe we het bloed in onze keel hijgden. Hoe we haar vasthielden, hoe we dachten dat we haar vasthielden, hoe ze verdween, hoe we opeens verloren, nee getergd tegen een laurierboom geleund stonden. Ja. U en ik, zijn u en ik niet precies als Apollo, bleek en ontzet? Om onze liefde die zoals Daphne opging in een laurierboom, opging in de dunne lucht? Omdat we haar, omdat –. Hebben we haar –misschien te blind, te wild– willen beetgrijpen in onze honger? Hadden we haar heel even, misschien maar heel even?

Ik weet niet –.

Oskar,

we weten niet waar Daphne naar toe verdwenen is, zoals we niet weten waar we naartoe verdwijnen als we sterven. Maar als ik een gooi mag doen naar troost: in de verhalen

die we vertellen is ze heel aanwezig. Springlevend
aanwezig en ademend. Verschijnt ze aan ons, stapt ze zo
weer uit het donkere woud naar voren. Weet u, u heeft haar
uitzonderlijk mooi zichtbaar gemaakt in uw werk *Bruid van
de wind*. Waarvoor mijn dankbaarheid.

In mijn verhalen leef ik met u voort, aai ik uw oren, lacht
ons kind, lacht ze niet mooi? Ze lacht zo godsonmogelijk
prachtig, Oskar.

Voor altijd,
uw Alma

*Man omhelst de pop, kleedt haar, met warme jas, om mee de
wereld in te nemen.*

Mahler & Kokoschka is een coproductie van Ulrike Quade
Company en Bellevue Lunctheater. De voorstelling ging in
première op 31 maart 2018
in theater Bellevue, Amsterdam

vrouw Aafke Buringh
man Marijn Klaver

Regie: Ulrike Quade

Muziek: Strijbos & Van Rijswijk

Dramaturgie: Thomas Lamers

Scenografie: Ruben Wijnstok

Lichtontwerp: Floriaan Ganzevoort

Ontwerp en bouw poppen: Pluck Venema en
Sanne Visscher

Regie-assistentie: Suze van Miltenburg

www.ulrikequade.nl

www.theaterbellevue.nl

Hannah van Wieringen (Haarlem, 1982) schrijft, vertaalt en bewerkt toneel. Onder andere in samenwerking met Toneelgroep Oostpool. In 2012 debuteerde ze ook als prozaïst met *De kermis van Gravezuid*. Het boek won de Academica literatuurprijs 2014. Haar poëziedebuut in 2014 met de programmatische titel *hier kijken we naar* werd genomineerd voor de C. Buddingh'-Prijs en won de Vlaamse Het Liegend Konijn Debuutprijs.

www.hannahvanwieringen.nl

Toneelwerk

*Mahler & Kokoschka** – 2018

On the road – toneelbewerking – 2017

Lulu – bewerking – 2015

*De wand** – toneelbewerking – 2015

Partymonster – toneelbewerking – 2015

(in) koud water – toneelbewerking – 2012

Watjeflikkersdam – 2011

The little dog laughed – vertaling en bewerking – 2010

WE ARE THE WORLD – 2009

Er moet licht zijn – 2009

Engst – monoloog – 2009

Lege Plek – eenakter – 2007

Reiger ex machina – eenakter – 2006

* Teksten uitgegeven bij De Nieuwe Toneelbibliotheek (#309, 440)